

ABSZTRAKTOK

1956 és a szocializmus: válság és újragondolás konferencia, Eger

2016. szeptember 8–10.

Bezsenyi Tamás – Lénárt András

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar – OSZK 1956-os Intézet és Oral History Archívum

tamasbezsenyi@gmail.com / len-art@wst.hu

„Csak baj ne legyen belőle” – Az 1956-os forradalom mint referencialitás a Kádár-korszakban

A szocialista Magyarországon az 1956-os forradalom egy olyan diszkurzív feketelyuk, amely töménytelen interpretációt nyelt el a korábbi évtizedek során. Az előadásban azt vizsgáljuk, hogy a különböző politikai és rendészeti szervek működésében mikor és milyen körülmények között jelentek meg utalások az 1956-os forradalomra. A pártbizottsági anyagokban elsősorban az ellenforradalomra való pozitív célú megemlékezés elkerüléséről valamint a faiszta jelenségek felbukkanásaira való fokozott figyelem fenntartására ügyeltek. Az állambiztonság, illetve a rendőrség viszont a politikai diskurzus proaktív szemléletével szemben sokkal reaktívabban kényszerültek foglalkozni a kérdéssel. Az 1960-as évek derekán több büntetőügyben is felmerült az ellenforradalom és az imperializmus kérdésköre. Az Onódy ügyben a Magyar Éttermi és Büfé Vállalat vezetőjét olyan sikkasztási és csalási technikák elkövetésével vádolják, amelyek a forradalmat követő időszakban elképzelhetetlennek látszottak. A cinkotai Autóalkatrészgyár Vállalatnál a rendész a dolgozók fizetésének megszerzése érdekében elhiti a munkásokkal, hogy a széfben titkos ellenforradalmi szervezkedést elősegítő adóevő berendezést rejtettek el. A Kalef (a Moszkva téri „galeri”) egyik tagja 1966-ban, a forradalom tizedik évfordulóján megemlékezést kíván előkészíteni. Ezek az ügyek az állambiztonságot és a rendőrséget furcsa kihívással szembesítették: hogyan lehet az ellenforradalmi törekvések és az imperialista összeesküvések felbukkanását úgy előadni, hogy az államhatalom rendjének megdönthetlensége ne válhasson potenciális veszéllyé, ugyanakkor az ügyek politikai súlyán keresztül az állami erőszakmonopólium saját legitimitását is megerősítse.

György Péter

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Művészetelméleti és Médiakutatási Intézet

gyorgy.peter@btk.elte.hu

1956 után / a disszidálás kérdés

Két egyaránt a disszidálás élményével, tragédiájával összefüggő alkotást vetnék össze. Révész György 1957-ben forgatott, 1958-ban bemutatott *Éjjélkor* című filmjét, és Örkény István 1962 februárjában, az Új Írásban megjelent *A hattyú halála* című novelláját. A két alkotás bemutatása, illetve megjelenése között 4–5 év telt el, s azok 2016-ban igen alkalmasak arra, hogy érzékelhetővé tegyék a forradalom leverése utáni időszak mentális, politikai átváltozását: az élményközösség felbomlásának, átalakulásának időszakában történeteket. Mindkét mű érdemes a kontextuális elemzésekre, mindkét alkotónak bonyolult viszonya volt a kommunista rendszerhez, s mindkét mű felveti a rendelt, illetve benső meggyőződésből készült művek közti distinkció lehetetlenségének, illetve bonyolultságának kérdését.

Ebben a kontextusban említeni kívánom még Fejér György: *Az arcnélküli város*, Makk Károly *Megszállottak* című filmjét (1960,1961).